

نقش گفتمان انقلاب اسلامی در هم‌افزایی

قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران

دکتر محمد کاظم بصیرتی*، دکتر اصغر افتخاری**

دکتر سید جواد امینی***

تاریخ دریافت: ۹۵/۳/۱۵

تاریخ پذیرش: ۹۵/۸/۵

چکیده

گفتمان انقلاب اسلامی از دیرباز در ایده و آرمان علمای بزرگ اسلام و شیعه وجود داشته است؛ لیکن پس از تشکیل نظام جمهوری اسلامی ایران فرصت بروز و ظهور پیدا کرد. هدف اصلی این پژوهش تعیین نقش گفتمان انقلاب اسلامی در هم‌افزایی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران است. لذا با توجه به همین هدف، به سؤال اصلی "نقش گفتمان انقلاب اسلامی در هم‌افزایی مؤلفه قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران چگونه است؟" پاسخ می‌دهیم. روش تحقیق حاضر از نوع توصیفی تحلیلی پیمایشی است. را به کمک آزمون توصیفی و آمار استنباطی نظیر آزمون تحلیل واریانس فریدمن و آزمون T یک نمونه‌ای و توضیح دوجمله‌ای مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. روش و ابزار گردآوری داده‌ها از طریق مراجعه به افراد صاحب‌نظر، تکمیل پرسشنامه، انجام مصاحبه، جمع‌آوری منابع مطالعاتی معتبر از کتابخانه تخصصی دعا و مراجعه به سایت‌های مرتبط با موضوع مقاله بوده است. روایی پرسشنامه از دو جنبه ظاهری و محتوا به جهت روشن و بدون ابهام بودن گویه‌ها و همچنین کفایت کمیت و کیفیت آنها توسط خبرگان، صاحب‌نظران و استادان دانشگاه تأیید شد. همچنین برای روایی سازه از فن تحلیل عاملی استفاده گردید. در این تحقیق، برای محاسبه پایایی یا هماهنگی درونی ابزار اندازه‌گیری که خصیصه‌های مختلف را

* - دکتری دانشگاه عالی دفاع ملی

** - دانشیار دانشگاه جامع امام صادق(ع)

*** - استادیار دانشگاه عالی دفاع ملی

اندازه‌گیری می‌کند، ابتدا یک نمونه اولیه پیش‌آزمون گردید که میزان ضریب اعتماد با روش آلفای کرونباخ مقدار آلفای حاصله ۰/۵ محاسبه شد. نوع تحقیق براساس اهداف توسعه‌ای-کاربردی است.

جامعه آماری مرکب از: خبرگان، استادان و صاحب‌نظران حوزه امنیت ملی، فرهنگ و انقلاب اسلامی بوده است. در پایان نتایج پذیرش ولایت مطلقه فقیه، در بین سایر گفتمان‌ها بیانگر این است که این عامل بیشترین تأثیر را بر روی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران داشته است.

کلیدواژه‌ها: قدرت نرم، هم‌افزایی، انقلاب اسلامی، گفتمان، ولایت فقیه.

مقدمه

گفتمان انقلاب اسلامی توسط رهبر کبیر و فرزانه انقلاب اسلامی حضرت امام خمینی (ره) و سایر بزرگان همچون شهید مطهری، شهید بهشتی و بسیاری از علمای دیگر آغاز شد و با رهبری حکیمانه حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) پس از گذشت ۳۹ سال از انقلاب اسلامی چون نسیمی روح‌افزا همچنان در حال گسترش و شکوفایی است. با بهره‌مندی از اندیشه‌های پاک اسلام ناب محمدی (ص) گفتمانی را آغاز کردند که استمرار آن نه تنها تا وقوع انقلاب اسلامی در کشور ایران ادامه یافت، بلکه همچنان با غنای بیشتری پس از سه دهه از انقلاب اسلامی، چون نسیمی روح‌افزا در حال شکوفایی است. ثمره این شجره پاک باعث تحولات عظیمی همچون قیام‌های اسلامی و مردمی اخیر در کشورهای اسلامی و عربی در منطقه و جهان شده است. اوضاع و احوال جهان امروز به صورت طبیعی و غیرقابل انکار شرایطی متفاوت از گذشته را پیش روی انسان‌ها و جوامع بشری قرار داده است. چنین وضعیتی در عرصه‌های مختلف اقتصادی، دفاعی-امنیتی، دینی-فرهنگی، سیاسی و فکری قابل بررسی است. قدر مسلم گفتمان غالب، از عمق و زیربنای مستحکمی برخوردار است که به راحتی امکان تغییر و غلبه بر آن میسر نیست.

خوشبختانه گفتمان انقلاب اسلامی به‌خوبی از این خصوصیت برخوردار بوده و دوست و دشمن بدان اعتراف کرده‌اند. این گفتمان که سیاست‌گذار و مدیریت کلان آن در جمهوری اسلامی ایران با ولایت فقیه است، موجب معرفی قدرت نرم انقلاب اسلامی به جهانیان در دهه‌های اخیر شده و خود یکی از قدرت‌هایی محسوب می‌شود که نقش بسزایی در دفاع ملی و دفاع

همه‌جانبه از جمهوری اسلامی ایران دارد. با درایت، تیزبینی و جهان‌شمولی آرا و اندیشه‌های پاک امام خمینی (ره) و امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) که برخاسته از اسلام ناب محمدی (ص) است، در عصر غیبت امام زمان (عج) نیز کماکان گفتمان غالب انقلاب اسلامی جایگاه رفیع خود را حفظ کرده است؛ الگو واقع شدن آن در سال‌های اخیر، نقش مؤثر آن در به وجود آمدن بیداری اسلامی، بالا رفتن قدرت تدافعی ما در منطقه و جهان و عجز و ناتوانی دشمنان اسلام به‌رغم در اختیار داشتن دستگاه‌های عظیم دیپلماسی، تبلیغاتی و رسانه‌ای کاملاً مشهود است.

ما در این مقاله با تکیه بر منابع و بررسی و استدلال درخور توجه درصدد تبیین هدف اصلی این امر مهم در محدوده موضوع مقاله در ادبیات تحقیق و سایر مراحل هستیم. امروزه یکی از مهم‌ترین و کارآمدترین راه‌کارهای جوامع بشری برای عبور از بحران‌ها و رسیدن به یک تفاهم چندجانبه، دوری جستن از رویارویی نظامی و به کار بستن عقل و منطق از طریق گفتمان است و بسیاری از جنگ‌های منطقه‌ای و بین‌المللی زمانی فروکش می‌کنند و دفاع ملی آنها را تقویت خواهد کرد که از یک گفتمان قابل قبول و عادلانه بهره‌مند شوند. با این پیش‌زمینه می‌توان گفت در این مقاله برقراری امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار خواهد گرفت. می‌توان بروز شرایط نوین، شکل‌گیری مناسبات جدید سیاسی، فرهنگی و صفت‌بندی امنیتی در منطقه و جهان را ناشی از انقلاب اسلامی ایران تلقی کرد. کاربرد اصلی قدرت نرم انقلاب اسلامی با توجه به نقش گفتمان این انقلاب گهربار در جهت‌های دفاعی امری بسیار مهم است. تحولات اخیر منطقه‌ای و جهانی، سرنوشتی برخی از رژیم‌های وابسته به غرب و شکست‌های پی‌درپی رژیم اشغالگر قدس از حزب‌الله لبنان و گروه حماس و سایر خیزش‌های مردمی در کشور بحرین، افغانستان، یمن و...، قدرت‌های بزرگ جهانی را مجبور به تغییر در دکترین و راهبردهای جهانی خود در تمام تصمیم‌گیری‌های سیاسی، اقتصادی، امنیتی - دفاعی و فرهنگی - اجتماعی کرده، لذا دست به دامان گروه‌های تکفیری مانند: داعش و شاخه‌های به‌ظاهر جهادی و تکفیری وهابی شده‌اند.

پدیده انقلاب اسلامی در نوع خود برای ارتقاء، نقش، جایگاه و اقتدار ما در به کارگیری قدرت نرم جمهوری اسلامی بی‌نظیر خواهد بود. با استناد به حدیث ذیل از امام موسی بن جعفر (ع) رهبری و ملت مؤمن و شجاع ایران اسلامی در همه حال خدا را فراموش نکرده و به او توکل

کرده‌اند: «مَنْ أَرَادَ أَنْ يَكُنْ أَقْوَى النَّاسِ فَلْيَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ»: هر کسی می‌خواهد که قوی‌ترین مردم باشد، بر خدا توکل کند (بحار الانوار، ج ۷: ۱۴۳).

بیان مسئله

مسئله ما در این تحقیق تعیین نقش گفتمان انقلاب اسلامی در هم‌افزایی مؤلفه قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران است. این گفتمان با تأکید بر اندیشه‌های حضرت امام خمینی (ره) و امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) مورد بررسی قرار گیرد و نقش آن در قدرت نرم، حول محور این اندیشه‌ها خواهد بود. تحولات منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا نشان داده است که تاکنون گفتمان‌های موجود در این جوامع قادر به ارائه پاسخ‌های منطقی و متقاعدکننده به مسائل جامعه و پرسش‌های دیگر گفتمان‌ها نبوده. جهان عرب دچار بحران عمیق هویتی شده و آشوب‌های اجتماعی، سیاسی و اقتصادی این جوامع را دربر گرفته است. اکنون می‌توان گفتمان و قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران - که ثمره و تأثیرات مثبت آن در کشورهایی مثل: لبنان، فلسطین، سوریه، بحرین، یمن و عراق آشکار شده و از مجرای قدرت نرم به تجربه آمده است - را به‌عنوان یک الگوی عینی و موفق که خود به‌تنهایی بیانگر نقش این گفتمان در هم‌افزایی قدرت نرم است، به جهان معاصر عرضه داشت. با توجه به این نقش در ابعاد مختلف و در راستای ضرورت و اهمیت این تحقیق، به نظر می‌رسد به دو دسته ضرورت نظری و عملی توجه خاص شود.

در مورد ضرورت‌های نظری باید گفت یکی از مهم‌ترین جنبه‌های انقلاب اسلامی، وجه فرهنگی آن است؛ زیرا ولایت فقیه معتقد است که فرهنگ، مایه اصلی هویت ملت‌هاست و این فرهنگ با همه نقش برجسته خود، بر محور گفتمان ولایت فقیه استوار است و بخشی از آن محسوب می‌شود، زیرا این گفتمان جنبه‌های مهم دیگری همچون سیاست و اجتماع را نیز دربر گرفته است.

ضرورت عملی تحقیق بدین جهت است که باید چگونگی تأثیر گفتمان انقلاب اسلامی و نقش آن در هم‌افزایی قدرت نرم جمهوری اسلامی تبیین شود و بررسی که نقش آن در مسائلی مانند: استحکام دیپلماسی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی چگونه موضوعیت پیدا می‌کند و از این

مجرا چگونه می‌تواند از بروز جنگ‌های تحمیلی، فتنه‌های بزرگ و کوچک و به خطر افتادن منافع و امنیت ملی کشور جلوگیری کند.

هدف اصلی

تعیین نقش گفتمان انقلاب اسلامی در هم‌افزایی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران.

اهداف فرعی

- تعیین مؤلفه‌ها و ویژگی‌های قدرت نرم جمهوری اسلامی؛
- شناخت گفتمان انقلاب اسلامی در هم‌افزایی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران از منظر حضرت امام (ره) و امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی).

سؤال اصلی

گفتمان انقلاب اسلامی و نقش و تأثیر آن در هم‌افزایی مؤلفه‌های قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران چگونه است؟

فرضیه‌های تحقیق

- برای انجام این پژوهش ودقت در به‌دست آوردن نتایج آن دو مفروض زیر قابل تصور است:
- ابعاد مختلف گفتمان انقلاب اسلامی در هم‌افزایی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران نقش ندارند.
- ابعاد مختلف گفتمان انقلاب اسلامی در هم‌افزایی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران نقش دارند.

مروری بر ادبیات تحقیق

مفاهیم و اصطلاحات

تعاریف متغیرها (قدرت نرم - گفتمان)

«قدرت نرم عبارت است از: توانایی شکل دادن به ترجیحات دیگران. این توانایی می‌تواند در

دو جهت یکی، تقویت عزم و اراده ملی در راستای برقراری امنیت ملی نظام و دوم، در راستای گسترش و صدور اراده نظام با تأیید افکار عمومی در یک محیط خاص، منطقه‌ای و بین‌المللی به کار گرفته شود» (ره پیک، ۱۳۷۸: ۱۰۶).

«قدرت نرم، یعنی توانایی نفوذ و تأثیرگذاری در افکار، اندیشه‌ها و اذهان با هدف تحمیل خواست و اراده از طریق جلب نظر و متقاعد ساختن ملت و دولت هدف، بدون استفاده از زور و فشار فیزیکی» (جمعی از نویسندگان، ۱۳۸۷: ۴۴).

پیشینه قدرت نرم

پیشینه علمی مفهوم «قدرت نرم»^۱ مربوط به چند دهه اخیر است. اما تاریخ پیدایی این نوع قدرت را می‌توان به زمان‌های بسیار دور ارجاع داد. دهه‌های ۷۰ و ۸۰ قرن گذشته میلادی نقطه عطف مهمی برای پیدایی ادبیات علمی در این زمینه، در نظر گرفته می‌شود.

قدرت نرم را می‌توان حداقل از بدو شروع انقلاب اسلامی در عرصه‌های مختلف در جامعه اسلامی ایران در بیانات ولی فقیه مشاهده کرد. بر همین اساس می‌توان گفت قدرت نرم در ادبیات جنگی امروزی پدیده‌ای نو است. عنوان «نقش گفتمان انقلاب اسلامی در هم‌افزایی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران» به‌عنوان یک اثر و یک فعالیت پژوهشی جدید مطرح خواهد شد.

قدرت نرم به عصر حاضر انحصار ندارد، بلکه در گذشته‌های بسیار دور ریشه دارد. به لحاظ تاریخی، رد پای قدرت نرم، حتی در اندیشه‌های استراتژیست‌های بزرگی چون کنفوسیوس و سون تزو نیز به روشنی مشاهده می‌شود. دیدگاه سون تزو (۶ قرن پیش از میلاد مسیح) شکستن دشمن را به ساده‌ترین و کم‌هزینه‌ترین شیوه با کمترین تلفات و ویرانی‌ها هدف قرار داده است. در جبهه خودی به رهبر و فرماندهی که دارای نفوذ اخلاقی، خردمندی و انصاف باشد، تأکید دارد. سون تزو قدرت نرم را در ابعادی بالاتر و فراتر از این دنیای مادی می‌بیند. و می‌گوید: «منظور من از نفوذ معنوی و اخلاقی این است که مردم با رهبران خود رابطه معنوی داشته، با آنها موافق و هماهنگ باشند، به طوری که بدون اندک واهمه‌ای از خطرات جانی، در مرگ و زندگی از آنان پیروی کنند و به دنبال آنها بروند» (سون تزو، ۱۳۸۹: ۲۸). در بیان مفهوم قدرت نرم، به‌رغم وجود

1- Soft Power

اصل قدرت نرم در زندگی بشر از زمان تشکیل زندگی اجتماعی و برقراری تعاملات و تعارضات بشری، برخی تحلیلگران معتقدند که مفهوم قدرت نرم در اواخر قرن بیستم میلادی توسط «جوزف نای» [رئیس وقت دانشکده مطالعات دولتی جان اف کندی در دانشگاه هاروارد، پژوهشگر امریکایی و عضو تحریریه پژوهشگاه مرکز بلفر وابسته به دانشگاه جان اف کندی] در سطح بین‌المللی اشاعه یافت.

«جوزف نای، در مقاله‌ای با نام «انقلاب اطلاعات و قدرت نرم امریکا، ۲۰۰۲»^۱ برای اولین بار به مسئله قدرت نرم اشاره می‌کند و می‌نویسد: قدرت نرم متعلق به بازیگرانی است که بدون استفاده از زور و اجبار، نتایج دلخواه را می‌گیرند. بازیگری که از قدرت نرم برخوردار است دیگران را اقناع می‌کند تا از او و ارزش‌های او پیروی کنند یا هنجارها و نهادهایی را بخواهند که رفتار موردنظر آن بازیگر قدرتمند را تولید می‌کنند» (ره پیک، ۱۳۸۷: ۴۳).

اما به نظر می‌رسد مفهوم قدرت نرم، برآمده از تحولات عمیق و بنیادین در روند تحولات بشری است. در دوران جدید تحولات در همه حوزه‌ها به تحول در نگاه به مفاهیمی نظیر قدرت منجر شده است.

«آلویس تافلر چنین تحولاتی را معلول تغییر در شیوه جنگیدن می‌داند که خود پیامد تغییر شیوه ثروت‌اندوزی است. تافلر می‌گوید: امروزه با خروج جهان از عصر صنعت و ورود به قرن جدید، آنچه ما در مورد جنگ و ضد جنگ می‌دانیم، از رده خارج شده است؛ اقتصاد کاملاً تازه‌ای که به جای مواد خام و کار فیزیکی مرسوم، بر پایه دانایی در حال پیدایش است. این تحول در اقتصاد جهانی، انقلابی مشابه را در ماهیت عملیات جنگی به همراه می‌آورد» (میرانی، ۱۳۸۸: ۲۷۹)

مفاهیم و تعاریف عملیاتی

واژه گفتمان^۲ مانند سایر مفاهیم علوم انسانی و پست‌مدرن یک مفهوم سیال و تعریف‌گریز است. در تحلیل گفتمان، مجموعه شرایط اجتماعی، زمینه نوشتار و گفتار، ارتباطات فرا کلامی و رابطه ساختار و واژه‌ها در گزاره کلی باید در نظر گرفته شود؛ زیرا در تحلیل گفتمان، واژه‌ها

1- The information revolution and American soft power (2002)

2- Discourse

هر کدام به تنهایی مفهوم ویژه خود را دارند، اما در هنگام ورود به اذهان، معناهای متفاوت و گوناگون پیدا می‌کنند. با توجه به این مسئله، می‌توان تحلیل گفتمان را این گونه تعریف کرد: کشف معانی ظاهری و مستتر جریان‌های گفتمانی که در شکل‌های گوناگون زبانی و فرازبانی آشکار می‌شوند (بشیر، ۱۳۸۵: ۱۴).

در این پژوهش تعریف عملیاتی عبارت است از: گفتمان ولایت فقیه حضرت امام خمینی (ره) و حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، گفتمان غالب جمهوری اسلامی ایران در حوزه قدرت نرم انقلاب اسلامی است که بر پایه اندیشه‌ها، آراء، نظرات، رهنمودها و تدابیر ایشان شکل گرفته است و ریشه در آموزه‌های دینی و اسلام ناب محمدی (ص) دارد. بر همین اساس، اصل گفتمان ولایت فقیه در تصمیم‌گیری‌های مسئولان و کارگزاران نظام نقش هدایت‌گری در حوزه مذکور داشته، تصمیم‌ها و انجام فعالیت‌ها را در همه سطوح همسو، هماهنگ و هم‌افزا می‌نماید.

مفهوم قدرت نرم

برخی صاحب‌نظران معتقدند این مفهوم در اواخر قرن بیستم میلادی توسط جوزف نای^۱ در سطح بین‌المللی اشاعه یافت. جوزف نای در سال ۱۹۹۰ میلادی در شماره ۸۰ مجله سیاست خارجی قدرت نرم را «توانایی شکل‌دهی ترجیحات دیگران» تعریف می‌کند. مهم‌ترین کتاب در حوزه جنگ نرم را جوزف نای در سال ۲۰۰۴ با عنوان *قدرت نرم؛ ابزاری برای موفقیت در سیاست جهانی* منتشر کرده است. در شرح و بسط مفهوم قدرت نرم، برخی منابع داخلی به تأسی از نظریه نای به مفهوم قدرت نرم اشاره کرده‌اند که عبارت است از:

«قدرت نرم، عبارت است از توانایی شکل دادن به ترجیحات دیگران، این توانایی می‌تواند در دو جهت، یکی، تقویت عزم و اراده ملی در راستای تأمین امنیت ملی نظام و دوم، در راستای گسترش و صدور اراده نظام با تأیید افکار عمومی در یک محیط خاص، منطقه‌ای و بین‌المللی به کار گرفته شود» (ره پیک، ۱۳۸۷: ۱۰۶).

کلاچیان در رساله خود در خصوص قدرت نرم به این نتیجه رسیده است: «در اولویت‌بندی معیارهای اصلی قدرت نرم (منابع سه‌گانه)، معیار فرهنگ دارای بالاترین وزن با احتساب سه برابر

1- Joseph nye

قدرت سیاسی و شش برابر قدرت اقتصادی است و نشان‌دهنده آن است که قدرت فرهنگی به صورت بالفعل و قدرت سیاسی به صورت بالقوه (زمینه‌ساز و تسهیل‌کننده) هستند و در تأمین قدرت نرم می‌توانند نقش داشته باشند.... همچنین بیشترین نقش در تأمین امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران متعلق به قدرت نرم فرهنگی است» (کلاهیجان، ۱۳۸۴: ۲۶۵).

• باور انسان‌ها، منشأ قدرت

مفهوم «قدرت» و «قدرت نرم» از مفاهیم اساسی در حوزه علوم گوناگون به‌ویژه علوم سیاسی و نظامی است. توجه به قدرت در آموزه‌های اجتماعی، ملی، فرهنگی و دینی مشاهده می‌شود. نقش و تأثیر قدرت نرم در زندگانی انسان انکارناپذیر است، به گونه‌ای که امام خمینی (ره)، بنیان‌گذار انقلاب اسلامی، با معرفی منشأ قدرت و تأثیرات آن، باور انسان‌ها را به‌مثابه یکی از ابعاد ویژه قدرت نرم، اساس همه پیروزی‌ها و شکست‌ها نامیده و فرموده‌اند: «اساس همه شکست‌ها و پیروزی‌ها از خود آدم شروع می‌شود، انسان اساس پیروزی‌ها و اساس شکست است. باور انسان اساس تمام امور است» (صحیفه نور، ج ۱۴: ۱۹۳).

• سعادت و کرامت انسانی در گرو اجرای حدود الهی

در نگاه حضرت امام (ره) قدرت و قدرت نرم دارای اصالت نیستند. نگاه ایشان به قدرت، نگاهی ابزاری و وسیله‌ای برای رسیدن به اهداف والای انسانی نظیر: سعادت، کرامت انسانی و اجرای حدود الهی است. در این باره بنیان‌گذار انقلاب اسلامی می‌فرماید: «من به صراحت اعلام می‌کنم که جمهوری اسلامی با تمام وجود برای احیاء هویت اسلامی مسلمانان در سراسر جهان سرمایه‌گذاری می‌کند و دلیلی هم ندارد که مسلمانان جهان را به پیروی از اصول تصاحب قدرت در جهان دعوت نکند و جلو‌جاه‌طلبی و فزون‌طلبی صاحبان قدرت و پول و فریب را نگیرد» (صحیفه نور، ج ۱۶: ۲۳۸).

امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در مورد و نقش قدرت تبیین و در میدان بودن به‌عنوان قدرت مقابله با جنگ نرم دشمن چنین می‌فرماید: «این حرکت عظیمی که با انقلاب اسلامی شروع شده، یک حرکت تمام‌شده نیست؛ مطلقاً تمام‌شده نیست؛ آن حرکت ادامه دارد. همین‌که حالا معمول

شده که در بیان‌ها و در تلویزیون و توی تبلیغات و توی دادگاه و توی زبان همه، می‌گویند: «جنگ نرم»، راست است. این یک واقعیت است؛ یعنی اعلان جنگ است. البته این حرف را من امروز نمی‌زنم. من از بعد از جنگ - از سال ۶۷ - همیشه این را گفته‌ام؛ بارها و بارها. علت این است که من صحنه را می‌بینم؛ چه بکنم اگر کسی نمی‌بیند؟! چه کار کند انسان؟! من دارم می‌بینم صحنه را. می‌بینم تجهیز را، می‌بینم صف‌آرایی‌ها را، می‌بینم دهان‌های با حقد و غضب گشوده‌شده و دندان‌های با غیظ به هم فشرده‌شده علیه انقلاب و علیه امام و علیه همه این آرمان‌ها و علیه همه آن کسانی که به این حرکت دل‌بسته‌اند را. این‌ها را انسان دارد می‌بیند. خب چه کار کند؟ این، تمام نشده. چون تمام نشده، همه وظیفه داریم. وظیفه مجموعه فرهنگی و ادبی و هنری هم وظیفه مشخصی است: ابلاغ و تبیین. بگویید؛ خوب بگویید» (دیدار با بسیجیان کشور، ۱۳۸۸/۹/۴).

• کاربرد قدرت نرم برای دفاع از انقلاب و نظام

«یک مجموعه فرهنگی در دنیا با تکیه بر نفت، حق و تو، سلاح میکروبی و شیمیایی، بمب اتمی و قدرت سیاسی می‌خواهد همه باورها و چارچوب‌های موردپسند خودش را به ملت‌ها و کشورهای دیگر تحمیل کند...» (۱۳۷۹/۱۲/۹).

«کشور تقریباً آماج حملات همه دستگاه‌ها و سرویس‌های اطلاعاتی فعال دنیاست...» (بیانات در دیدار وزیر، مدیران و کارکنان وزارت اطلاعات، ۱۳۸۳/۰۷/۱۳).

«ملت ما باید کاملاً هوشیار و بانشاط، هر توطئه‌ای را با قدرت و صلابت خود خنثی کند و به‌خصوص مراقب نفوذی‌های دشمن، شایعه‌پراکنان و خناسان پنهان و آشکار باشد...» (۱۳۶۸/۰۴/۲۳).

«یکی از راه‌های تبلیغاتی موزیانه دشمنان ما، همین است که تا سخن از دفاع از انقلاب و نظام و کشور و ملت‌مان می‌زنیم، بوق‌های تبلیغاتی به کار می‌افتد که اینها جنگ طلب‌اند!» (سخنرانی در مراسم ششمین دوره فرماندهی و ستاد دانشگاه امام حسین(ع)، ۱۳۶۸/۰۸/۲۹).

«دشمن ممکن است حمله فرهنگی، اخلاقی، اقتصادی و حمله امنیتی کند یا در دستگاه‌های حساس نفوذ نماید...» (۱۳۸۱/۱۰/۱۹).

«باید امنیت همه‌جانبه مورد توجه باشد: امنیت اجتماعی، امنیت اقتصادی، امنیت فرهنگی،

امنیت آبرویی. مردم در نظام جمهوری اسلامی باید احساس کنند که جان و مال و فرزندان و ناموس و فکر و عقیده و سرمایه‌گذاری و فعالیت اقتصادی‌شان برخوردار از امنیت است...» (بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۸۰/۰۲/۲۸).

ویژگی‌ها و راهکارهای دستیابی به قدرت نرم در گفتمان حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)

ایشان در خصوص کارکردها و ویژگی‌های قدرت نرم نظام جمهوری اسلامی ایران و نقش رسانه‌ها در غیرواقعی نشان دادن این موفقیت‌ها و تبلیغات منفی می‌فرمایند:

«جمهوری اسلامی به معنای حقیقی کلمه، نظام مردم‌سالار و متکی به مردم است. کشوری با شصت، هفتاد میلیون جمعیت، هر سال یک انتخابات در همه شئون؛ از انتخاب رهبری نظام گرفته تا رئیس‌جمهور، تا نمایندگان و اعضای شوراها؛ اینها با انتخاب مردم سرکار می‌آیند. دشمن در مقابل این پدیده، درمانده است. نظام، مردم‌سالار و متکی بر ایمان مردم و برخاسته از دل مردم است. طبعاً ایجاد گسیختگی بین مردم و چنین نظام و تشکیلات حکومتی‌ای آسان نیست. مردم به دلسوزی مسئولان اعتماد دارند و می‌دانند که مسئولان ارشد نظام با دلسوزی کار می‌کنند؛ البته جاهایی می‌توانند، جاهایی هم نمی‌توانند. پس شرط موفقیت دشمن در چالشی که با ملت ایران دارد، این است که با وسایل تبلیغاتی گوناگون، تصویر نادرستی از نظام جمهوری اسلامی به وجود آورد. اینجا نقش تبلیغات معلوم می‌شود؛ نقش روزنامه، نقش کتاب، نقش امواج رادیویی و تلویزیونی که در دنیا این‌طور متوجه ایران است و با زبان فارسی برنامه پخش می‌کنند. معلوم می‌شود تبلیغات چقدر برای این‌ها اهمیت دارد» (بیانات در دیدار با دانشجویان دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۸۲/۲/۲۲).

براساس تعاریف، مؤلفه‌ها و شاخص‌هایی که در زمینه اقتدار در کلام معظم رهبری (مدظله‌العالی) وجود دارد، می‌توان راهکارهای دستیابی به اقتدار در کلام معظم له را به شرح زیر بیان کرد:

• ایمان و بصیرت، عامل قدرت

«عامل اصلی قدرت و الهام‌بخشی ملت ایران، جوهر ایمانی او است و این ملت، به لطف خداوند در همه عرصه‌ها پیش خواهد رفت و با ایمان و بصیرت روزافزون خود، بر تهدیدها و ترندها نیز فائق خواهد آمد. آنچه باعث شده ملت ایران همواره یک چهره الهام‌بخش در دنیای اسلام باشد. تأثیرپذیری از شخصیت‌های برجسته دینی، از جمله حضرت زینب (س) است؛ قدرت ملت ایران در واقع، ناشی از این تأثیرپذیری معنوی است» (بیانات در دیدار با پرستاران، ۱۳۸۹/۲/۱).

• آگاهی، ایمان و تصمیم برای یکپارچه شدن ملت

مقام معظم رهبری در مورد قدرت واقعی می‌فرماید: «قدرت واقعی عبارت است از: قدرت ملتی که اولاً، آگاه باشد پیرامون او چه می‌گذرد؛ ثانیاً، به حق و راه خود ایمان داشته باشد؛ ثالثاً، تصمیم بگیرد که این راه را ادامه دهد. اگر ملتی این سه خصوصیت را داشته باشد، هیچ قدرتی در دنیا از او قوی‌تر نیست. قوت و قدرت ما هنگامی بروز می‌کند که ملتی یکپارچه باشیم» (بیانات در نماز جمعه، ۱۳۶۸/۰۴/۲۳).

ایشان در فرازی دیگر می‌فرمایند:

«ملت ایران متوجه باشد. قصد نظام استکباری امریکا و صهیونیست‌هایی که دستشان در دست آنها است و با هم در یک جبهه هستند، این است که بتوانند ملت را نسبت به آرمان‌ها و عقاید و هدف‌هایش بی‌تفاوت کنند» (بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران ۲۳/۸/۱۳۸۲).

- گفتمان ولایت فقیه در دفاع همه‌جانبه و رویارویی قدرت نرم

در ارتباط با مبارزه و ستیز بین نظام مقدس جمهوری اسلامی و استکبار جهانی از بیانات حضرت امام (ره) و امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) استفاده شده است که به‌عنوان هدایت و روشن‌کننده مسیر به آنها اشاره می‌کنیم:

حضرت امام خمینی (ره) در مورد جنگ با استکبار جهانی و در رأس آن امریکا فرموده‌اند: «جهان باید بداند که ایران راه خود را پیدا کرده است و تا قطع منافع امریکای جهان‌خوار، این

دشمن کینه‌توز مستضعفان جهان، با آن مبارزه‌ای آشتی‌ناپذیر دارد و حوادث ایران نه تنها ما را برای لحظه‌ای عقب نخواهد نشانند، که ملت ما را در نابودی منافع آن مصمم‌تر خواهد کرد. ما مبارزه سخت و بی‌امان خود را علیه امریکا شروع کرده‌ایم و امیدواریم فرزندانمان با آزادی از زیر یوغ ستمکاران، پرچم توحید را در جهان بیفزایند. ما یقین داریم اگر دقیقاً به وظیفه‌مان که مبارزه با امریکای جنایتکار است، ادامه دهیم، فرزندانمان شهید پیروزی را خواهند چشید» (صحیفه امام، ج ۲۱: ۱۳۸۹).

• هدف استکبار جهانی: تضعیف، توهین و تحقیر ایران

«امروز مسئله اصلی کشور چنان که معلوم است جنگ است؛ دفاع از اسلام و کشور اسلامی است. درحالی‌که هر تیری از هر طرف رها شود، به‌سوی ایران و به جرم اسلامی بودن آن است و هر صدایی از هر گوشه جهان از هر حلقوم و از هر موج رادیویی برای منطقه بلند شود، در رأس برنامه‌هایشان تضعیف، توهین و تحقیر ایران است، و آنچه در کشور ما می‌گذرد به‌طور معکوس در سراسر دنیا منعکس می‌شود، سازمان‌های به‌اصطلاح «حقوق بشر» و «شورای امنیت» و «عفو بین‌الملل» و دیگران هم خود را صرف محکوم کردن اسلام و ایران کرده‌اند. مدعیان صلح‌طلبی و انسان‌دوستی با تمام توان سعی در افروختن آتش فتنه و جنگ در همه‌جا به‌خصوص در ایران می‌کنند و با اسلحه‌های کشنده و بمب‌های آتش‌زا و شیمیایی به دشمنان اسلام کمک‌های بی‌دریغ می‌کنند، و هزاران شکر خدای متعال را که با دست عنایت خود تحولی در این ملت عظیم‌الشأن ایجاد فرموده که همه اقشار آن به‌هم پیوسته و ید واحد شده‌اند و با اتکال به قدرت الهی در مقابل همه ایستاده و از این هیاهوها و جنگ و دندان نشان دادن‌ها به خود هراس راه نمی‌دهند و هرروز مصمم‌تر و مهیاتر برای دفاع از آرمان‌های اسلامی هستند» (صحیفه امام، ج ۱۸: ۴۷۰-۴۶۹).

• ساده‌زیستی، ضامن قدرت و ایستادگی در برابر طاغوت

ایشان با اشاره به خدمات مردان بزرگ به ملت‌ها می‌فرمایند: اگر بخواهید بی‌خوف و هراس در مقابل باطل بایستید و از حق دفاع کنید و ابرقدرتان و سلاح‌های پیشرفته آنان و شیاطین و توطئه‌های آنان در روح شما اثر نگذارد و شما را از میدان به در نکند، خود را به ساده‌زیستن عادت

دهید و از تعلق قلب به مال و منال و جاه و مقام بپرهیزید. مردان بزرگ که خدمات‌های بزرگ برای ملت‌های خود کرده‌اند اکثر ساده‌زیست و بی‌علاقه به زخارف دنیا بوده‌اند. آنها که اسیر هواهای پست نفسانی و حیوانی بوده و هستند، برای حفظ یا رسیدن به آن تن به هر ذلت و خواری می‌دهند؛ و در مقابل زور و قدرت‌های شیطانی خاضع، و نسبت به توده‌های ضعیف ستمکار و زورگو هستند. ولی وارستگان به خلاف آن‌اند. چراکه با زندگانی اشرافی و مصرفی نمی‌توان ارزش‌های انسانی - اسلامی را حفظ کرد. جوانان ایران و زنان و مردان که در زمان طاغوت با تربیت طاغوتی بار آمده بودند، هرگز نتوانستند با قدرت طاغوتی مقابله کنند (ج ۱۸: ۴۷۲).

• حفظ اسلام به مقدار قدرت و توانایی

این دفعه اگر آنها خدای نخواستہ یک قدرتی پیدا کنند، مثل سابق نیست. آنها اساس اسلام را از بین می‌برند؛ برای اینکه دیدند اسلام است که می‌تواند کار بکند و در مقابل بایستد. و این یک فریضه‌ای است بر همه ما، از اهم فرایض است حفظ اسلام؛ یعنی، حفظ اسلام از حفظ احکام اسلام بالاتر است؛ اساس اسلام اول است، دنبال او اساس احکام اسلام است. و بر همه ما، بر همه شما به مقداری که قدرت داشته باشیم، به مقداری که توانایی داشته باشیم واجب است که جدیت کنیم در اینکه این دفاع مقدس را ما به‌طور شایسته عمل بکنیم (صحیفه امام، ج ۲۰: ۸۰). این منازعه بین ما و امریکا نیست، بین اسلام است و کفر (ج ۱۰: ۲۲۴): ایران باید تا قطع تمام وابستگی‌های سیاسی، نظامی، اقتصادی و فرهنگی خود از امریکا به مبارزات قاطع خود علیه این جهان‌خوار بی‌رحم ادامه دهد (ج ۱۱: ۲۶۶). امریکا دشمن اصلی اسلام و قرآن کریم و پیامبر عظیم‌الشان (ص) (ج ۱۹: ۴۷) [است]. کدام بت از شیطان بزرگ امریکای جهان‌خوار و کدام طاغوت و طاغوت‌تجه از طاغوت‌های زمان ما بالاترند؟ (ج ۲۰: ۱۹)؛ امریکا [ی] توطئه‌گر (ج ۶: ۴۸)، امریکا [ی] جنایتکار اصیل و توطئه‌گر دست اول (ج ۱۶: ۲۱۷).

• قدرت مقابله شجاعانه با شیخون فاجعه‌بار

امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در خصوص اهداف پلید فرهنگی و تهدید نرم آنها فرموده‌اند: «شیخون فرهنگی اکنون خط مقدم جبهه ظلم و استکبار در تهاجم به ملت انقلابی ایران و نظام

جمهوری اسلامی عملیه تبلیغ و بوق‌های فریب و نیرنگ است. جوانان نخستین آماج این غارت فرهنگی هستند. نیت دشمن آن است که با این کار هزینه تهاجم نظامی را از دوش خود بردارد و بدون آن به هدف‌های پلید خود دست یابد. اگر آنان در غارت امید، ایمان و انگیزه جوانان ما موفق شوند، سلطه دوباره امریکا بر ایران حتمی و برای آنان بی‌هزینه است. آنچه از روح جوانی و دانشجویی انتظار می‌رود، خنثی کردن جوانانه و شجاعانه این شیخون فاجعه‌بار است. دفتر تحکیم وحدت و دیگر مجموعه‌های دانشجویی باید این مسئولیت را به دوش خویش حس کنند. همت و اراده شما و تصمیم قاطعتان بر خسته نشدن از خیانت‌ها و حماقت‌ها، مهم‌ترین سرمایه شماست. از خدای متعال کمک بخواهید و ارواح طیبه اولیای خدا و شهدای راه حق را به مدد بطلبید و با استقامت در این راه به پیش روید و خدا با ماست. و کَيْنُصْرُنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ» (بیانات، پیام به گردهمایی دفتر تحکیم وحدت، ۱۳۸۱/۵/۲۷). البته ایشان مکرراً نیز فرموده بودند: «شیخون فرهنگی... امروز ملت ما در مقابل خود یک جبهه گسترده‌ای را ملاحظه می‌کند که با همه توان خود درصدد این است که انقلاب اسلامی را از خاصیت و اثر ضد استکباری بیندازد. از اول پیروزی انقلاب، همان جبهه سعی‌اش این بود که نگذارد جمهوری اسلامی که مولود انقلاب است، پا بگیرد؛ همه تلاش خودشان را کردند که جمهوری اسلامی را از بنیان نگذارند رشد کند، و البته نتوانستند. اقدام سیاسی کردند، محاصره اقتصادی کردند، جنگ تحمیلی را هشت سال بر این ملت تحمیل کردند، دشمنان این ملت را تجهیز کردند، وسوسه‌های درونی را به جان انقلاب و نظام جمهوری اسلامی انداختند، نتوانستند. به این نتیجه رسیدند که نظام جمهوری اسلامی را نمی‌شود ساقط کرد؛ چون مدافع آن، حامی آن، سینه‌های سپر کرده مردم مؤمن است؛ میلیون‌ها انسان مؤمن این نظام را نگه داشته‌اند (بیانات در دیدار جمعی از مردم آذربایجان شرقی، ۱۳۸۷/۱۱/۲۸).

• اتحاد کلمه، بصیرت و صبر از مصادیق قدرت نرم جمهوری اسلامی

امروز مهم‌ترین چالش بیرونی تحمیلی ما، از ناحیه امریکا است؛ در این هیچ تردیدی نداشته باشید. اینها روی خاورمیانه از قرن نوزدهم برنامه‌ریزی دارند. حالا در این منطقه حساس که در آن نفت و منطقه راهبردی و استراتژیک جغرافیایی و سیاسی و همه چیز هست، ناگهان دولتی به نام

«جمهوری اسلامی»، با اصول خودش و با ضدیت با مبانی ظالمانه و سیاست متجاوزانه آمریکا، سربلند کرده است. بعضی‌ها می‌گویند: شما چرا لج آمریکا را درمی‌آورید؟ لج آمریکا را ملت در آوردند؛ شما در آوردید؛ جمهوری اسلامی را تشکیل دادید، لج آمریکا در آمده، چه کارش کنیم؟ آنها در آن دوره ده‌ساله اول، با توطئه براندازی سخت - جنگ تحمیلی و تحریم اقتصادی - شروع کردند؛ اما نتوانستند کاری بکنند. جنگ تحمیلی و تحریم اقتصادی، هر کدام به نحوی برای ملت ایران و جمهوری اسلامی یک فرصت شد. در دوره بعد، براندازی نرم را دنبال کردند - تهاجم فرهنگی و شیخون فرهنگی - که آن‌هم به جایی نرسید و بعد از سال‌های متمادی، نتیجه این شد که حالا یک دولت متکی به اصول و با شعار اصول سرکار می‌آید، که پیداست تهاجم فرهنگی نتوانسته آن کاری که آنها می‌خواستند، بکند. تأکید می‌کنم که اگر انسان چشم را ببندد و راه بیفتد، کاری پیش نمی‌رود؛ با چشم باز، با حواس جمع، با اتحاد کلمه و با استفاده از همه فرصت‌ها باید پیش رفت. همه مشکلات یکی پس از دیگری حل خواهد شد؛ قله‌ها یکی پس از دیگری فتح خواهد شد» (بیانات در دیدار مسئولان و کارگزاران نظام جمهوری اسلامی، ۱۳۸۵/۳/۲۹). امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در خصوص به کارگیری استکبار از اهرم‌هایی مانند: زر، زور و تزویر فرموده‌اند:

آنچه امام بزرگوار و ملت شجاع ما را در راه این مبارزه بزرگ موفق کرد، بصیرت و صبر بود - مقاومتی همراه با بصیرت - همان‌طور که امیرالمؤمنین (ع) فرمود: «و لا یحمل هذا العلم الّا اهل البصر والصبر». علت آن هم این است که امروز مبارزه با کفر خالص و شرک خالص نیست، تا مطلب روشن، و صف‌بندی‌ها مجزا و جدای از هم باشد؛ بلکه امروز مبارزه با نفاق و دورویی و تزویر و شعارهای توخالی و دروغ‌زنی‌ها و لاف‌زنی‌هایی است که بلندگوهای استکبار را در همه انحاء عالم پر کرده است. بسیاری دم از طرفداری از حقوق بشر می‌زنند و دروغ می‌گویند. بسیاری دم از اسلام می‌زنند و دروغ می‌گویند. اسلام آنها، اسلام باب طبع و میل سردمداران استکبار است. بسیاری دم از مساوات و برابری انسان‌ها می‌زدند و می‌زنند و دروغ می‌گفتند و می‌گویند. بنابراین، مبارزه در دوران کنونی، مبارزه‌ای دشوار است؛ هم به خاطر قدرت زر و زور استکبار، و هم به خاطر قدرت تبلیغاتی و توجیه‌گر دروغ‌گویی‌ها و نفاق‌های استکبار و ایادی‌اش. انسان‌های بی‌بصیرت، زود فریب می‌خورند (بیانات در مراسم سالگرد ارتحال امام خمینی (ره)، ۱۳۷۰/۳/۱۴).

«امروز شما ملاحظه کنید؛ به وضوح می‌شود دید که جنگ همه‌جانبه بزرگی علیه همه امت اسلام، و نه قسمتی از آن، راه انداخته‌اند. این جنگ هم ابعاد اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، نظامی و امنیتی دارد و هم ابزار عظیم تبلیغاتی امروز را در اختیار دارد...» (بیانات در دیدار قاریان شرکت کننده در بیست و یکمین دوره مسابقات بین‌المللی قرآن کریم، ۱۳۸۳/۰۶/۲۶).

• دشمن در صدد از بین بردن اعتقاد به قرآن، جهاد و شهادت

مقام معظم رهبری مقابله دشمن با قدرت نرم انقلاب اسلامی را چنین تشریح می‌فرمایند:
«... دشمن اینها را دید، دشمن اینها را تحلیل کرد؛ فهمید این ملت عقبه‌ای دارد. و فهمید تا آن عقبه هست، این ملت را با محاصره اقتصادی و با محاصره نظامی و یا چه و چه، نمی‌شود به زانو درآورد. پس آن عقبه را باید بمباران کرد؛ فرهنگ او را، اخلاق او را، ایمان او را، ایشار او را، اعتقاد به دین او را، اعتقاد به رهبری او را، اعتقاد به قرآن و جهاد و شهادت او را؛ اینها را باید از بین برد» (۱۳۷۱/۵/۲۱).

عمده‌ترین اهداف دفاع مشروع اسلام در برابر دشمن

امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی): «... الآن هم یک عده‌ای مردم را می‌ترسانند: آقا بترسید. مقابله با آمریکا مگر شوخی است؟ پدرتان را درمی‌آورند! آن جنگ نظامی‌شان، این تحریم‌شان، این فعالیت‌های تبلیغی و سیاسی‌شان. در آخر این سوره باز می‌فرماید: «لئن لم ینته المنافقون و الّذین فی قلوبهم مرض و المرجفون فی المدینه لنغریبنک بهم». ^۱ مرجفون همین‌ها هستند. در یک چنین شرایطی، شرح حال مؤمن این است: «هذا ما وعدنا الله و رسوله»؛ ما تعجب نمی‌کنیم؛ خدا و رسولش به ما گفته بودند که اگر پابند به توحید باشید، پابند به ایمان به خدا و رسول باشید، دشمن دارید؛ دشمن‌ها سراغتان می‌آیند (بیانات در دیدار اجتماع علما، روحانیون و طلاب استان خراسان شمالی، ۱۳۹۱/۷/۱۹).

با نگاهی کلی، مفهوم جنگ از دیدگاه اسلام چیزی نیست جز همان دفاع مشروعی که در

منشور ملل متحد هم بر آن تأکید شده است. لذا در شریعت اسلام مهم‌ترین شیوه حل اختلاف، چه در امور داخلی و چه بین‌المللی، توسل به راه‌های مسالمت‌آمیز است و عملاً نیز در طول تاریخ اسلام شواهد فراوانی وجود دارد که گواه این مسئله است، مانند منشور مدینه (در آغاز ورود پیامبر(ص) به این شهر)، صلح حدیبیه، مذاکره با مسیحیان نجران، حکمیت و داوری حضرت علی(ع) با معاویه در جنگ صفین، صلح حضرت امام حسن(ع) و... (ابراهیمی، ۱۳۷۷: ۱۱-۱۰).

براساس مفاد آیات و روایات، عمده‌ترین اهداف دفاع در اسلام عبارت‌اند از:

- حفظ اسلام و دفاع از مسلمین (حجرات، ۹؛ نهج‌البلاغه، خطبه ۵۴)؛
- دفاع از مظلومان و مستضعفان که دست یاری به سوی ما دراز می‌کنند (نساء، ۷۵)؛
- دفاع تا رفع فتنه در عالم (بقره، ۱۹۳؛ انفال، ۷۳)؛
- دفاع در برابر استیلا سیاسی بیگانگان (بقره، ۲۱۷)؛
- دفاع از وحدت کشورهای اسلامی (نهج‌البلاغه، خطبه ۱۹)؛
- دفاع از حق و عدالت.

راهبردهای مرتبط با قدرت نرم

راهبرد یا استراتژی در مفهوم تکامل یافته خود تحت تأثیر بینش‌ها و نگرش‌های علمی و فلسفی گوناگون مادی و غیرمادی در سطوح مختلف و حوزه‌های متنوع بوده است. یکی از مهم‌ترین روندهای شکل‌گیری این مفهوم نگاه به مبانی و مؤلفه‌های بنیادین آن بوده است. به عبارت دیگر، نگاه به مؤلفه‌ها و مبانی راهبردها باعث اعتباربخشی شده و موضوعات راهبردی و هویت آنها را متبلور می‌سازد. یکی از مبانی ارزشی که موجب معرفت بیشتر به مفهوم راهبرد شده و مبنایی برای تحلیل محتوای راهبردها محسوب می‌شود، نگاه به مفهوم قدرت و مضامین مرتبط با آن است.

«در انگاره‌های قدرت سخت، راهبردهای سخت شکل گرفته و کنش‌های آن نیز مؤید رفتار کاربران آن است. اما براساس انگاره‌های قدرت نرم راهبردها به گونه‌ای متفاوت شکل گرفته و دستاوردها و مقاصد متفاوتی خواهند داشت. حوزه‌های تأثیر قدرت نرم نیز با یکدیگر متفاوت هستند؛ چنین به نظر می‌رسد که از بین سه حوزه فرهنگی، سیاسی و اقتصادی حوزه فرهنگ

جایگاه ویژه و ممتازی دارد. در این زمینه، میتو فریزر^۱ در کتاب خود با عنوان *تسلیمات/احتلال جمعی: قدرت نرم و امپراتوری امریکا*^۲ می‌نویسد: «قدرت نرم از فرهنگ سرچشمه می‌گیرد.» در این کتاب، نویسنده که خبرنگاری کانادایی است، تلاش دارد تا پیامد سیاست خارجی امریکا را که برگرفته از فرهنگ پاپ^۳ این کشور است، در سطح جهانی مورد ارزیابی قرار دهد. فریزر بیان می‌کند قدرت نرم ناشی از فرهنگ، به‌مثابه منبع کلیدی استراتژیک در سیاست خارجی ایالات متحده است (گلشن پژوه، ۱۳۸۷: ۳۰).

«برژینسکی، مشاور سابق امنیت ملی کاخ سفید و از طراحان و هدایت‌گران فروپاشی شوروی سابق، در کتاب معروف خود *شکست بزرگ* تأکید می‌کند که ویژگی‌های جریان دهکده جهانی ارتباطات به امریکا و غرب کمک کرد تا با استفاده بهینه از این بستر، رسانه‌ها را به مأموریت فروپاشی شوروی سابق بفرستند. وی که یهودی و اهل لهستان است، در بیان نقش رسانه‌ها در فرایند فروپاشی شوروی می‌نویسد: «اما نه روی قدرت سیاسی و نه روی قدرت نظامی و اقتصادی تکیه کردیم، ما تنها از طریق فرهنگ و استفاده مؤثر از رسانه‌ها توانستیم به این هدف برسیم. رسانه‌هایی که به صورت هدفمند و متمرکز برای نفوذ به درون شوروی به راه انداخته شدند.» (رنجبران، ۱۳۸۸: ۱۹).

نگرش الهی به قدرت نرم

رهبری دینی و سیاسی از دیگر مؤلفه‌های سیاسی است که در ایران اسلامی توانست با عزم، اراده، ایمان و توکل بر خدا حرکت عظیم مردمی را در داخل ایجاد و در تمام کشورهای اسلامی با نفوذ در دل‌های بیدار، نظر ملت‌ها را به سمت اسلام واقعی جلب کند و در برخی جاها الگوی عملی شود، مانند: فلسطین، لبنان، عراق و اینک سوریه و یمن. چنانچه مقام معظم رهبری می‌فرمایند: «ما امروز به برکت امام(ره) می‌توانیم از موضع قدرت و قوت با دنیا حرف بزنیم» (بیانات در نماز جمعه، ۱۳۶۸/۰۴/۲۳).

در خصوص موضوع قدرت (ماهیت، منابع، روش تحصیل و...) مباحث در سطح جهان کاملاً

1- Matthew Fraser

2- Weapons of Mass Distraction: Soft Power & American Empire

3- Pop

متفاوت از یکدیگر است. چنانچه حضرت امام(ره) به قدرت، نه به عنوان هدف بلکه به عنوان وسیله می‌نگریست، وسیله‌ای که به کمک آن بتوان ارزش‌های والای دینی همچون: سعادت و کرامت انسانی، هدایت، اجرای قسط و عدل و در یک کلام اجرای حدود الهی را محقق ساخت. خاستگاه این نگرش آموزه‌های دینی و همان رویکرد حضرت امیرالمؤمنین علی(ع) نسبت به قدرت و حکومت بود (مرادی، ۱۳۸۸: ۲۶). دیدگاه حضرت امام(ره) درباره قدرت نرم این است که مطمئن باشید، قلب‌هایتان قوی باشد و از هیچ امری نترسید؛ از هیچ قدرتی نترسید، این قدرت‌ها قدرت‌هایی نیستند که بتوانند با اسلام مقابله کنند (صحیفه امام، ج ۲۰، صفحه ۸۱). امام خامنه‌ای(مدظله‌العالی) حفظ و تقویت بصیرت، روحیه بسیجی و امید کامل به آینده را قدرت نرم مقابله با دشمن می‌داند و می‌فرماید: «امروز اولویت اصلی کشور مقابله با جنگ نرم دشمن [است] که هدف آن ایجاد تردید، اختلاف و بدبینی میان آحاد مردم است و مهم‌ترین راه‌های مقابله با این تهاجم حفظ و تقویت بصیرت، روحیه بسیجی، امید کامل به آینده و مراقبت جدی در تشخیص‌ها است» (دیدار با بسیجیان، ۱۳۸۸/۹/۴).

دفاع همه‌جانبه در قرآن

از دید قرآن و روایات منشأ قدرت فرد، گروه و جامعه ذات لایزال باری تعالی است. خداوند متعال در قرآن به مؤمنان سفارش به تهیه و تدارک هر دو نوع قوای مادی و معنوی کرده است. خداوند در قرآن کریم، سوره انفال همواره مسلمانان را برای مقابله با مستکبران هوشیار کرده و چنین فرموده است:

«وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهِ وَعَدُّوا لِلَّهِ وَعَدُّوْكُمْ وَآخِرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَظْلُمُونَ: و تا می‌توانید قدرت و نیرو آماده و مهیا کنید، از آلات جنگی و اسبان سواری برای تهدید دشمنان خدا، و دشمنان خودتان، و بر قوم دیگری که شما بر دشمنی آنها مطلع نیستید و خدا به آنها آگاه است، و آنچه در راه خدا صرف می‌کنید خدا به شما عوض خواهد داد و هرگز به شما ظلم نخواهد کرد» (انفال: ۶۰).

منظور از حکومت ائمه معصومین نیز اعمال قدرت بر مردم نیست، بلکه ایجاد امنیت و عدالت

است که در این بین، ساده‌زیستی و قناعت رهبران دینی یکی از مهم‌ترین عوامل ایجاد این قدرت به‌شمار رفته، الگوی مناسبی برای خدمت‌گزاران و کارگزاران است، که آن هم برخاسته از یک مکتب اسلامی سرشار از منابع غنی در تمام عرصه‌ها و حوزه‌هاست؛ به طوری که امام علی (ع) در مورد به دست گرفتن حکومت و قدرت، در سخنانی ملکوتی می‌فرمایند:

«وَلِلَّهِ أَهْبُ إِلَى مَنْ أَمَارَتِكُمْ إِلَّا أَنْ آقِيمَ حَقًّا أَوْ أَدْفَعُ بَاطِلًا: به خدا سوگند این کفش وصله‌دار در نظر من، از حکومت بر شما محبوب‌تر است، مگر اینکه بتوانم با داشتن حکومت حقی را برپا کنم یا باطلی را دفع سازم» (شرح نهج‌البلاغه، علامه جعفری، خطبه ۳۳، ۷۶).

منابع قدرت نرم

یکی از صاحب‌نظران در خصوص منبع قدرت نرم معتقد است که قدرت نرم در هر کشوری از سه منبع نشأت می‌گیرد:

قدرت نرم انقلاب و نظام اسلامی دارای خاستگاه اعتقادی-دینی، فرهنگی و تاریخی عمیقی است که ریشه‌های آن را می‌بایست در آیات قرآن، احادیث معصومین و فرمایشات و رهنمودهای امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری جست‌وجو کرد. «روح حاکم بر انقلاب اسلامی که روحی دینی و خداپاورانه است، به طور کامل از روح مادی‌گرایانه و سکولاریستی مدرنیته نظام‌های سیاسی برخاسته از آن و حتی انقلاب‌های شکل گرفته در این فضا، متفاوت بوده است...» (مرادی، ۱۳۸۸: ۲۲).

در میان منابع قدرت نرم انقلاب اسلامی، عامل «دین و فرهنگ» یکی از مهم‌ترین منابع محسوب می‌شود. اساساً انقلاب اسلامی ایران انقلابی فرهنگی یعنی مبتنی بر فرهنگ و برای فرهنگ بوده است. مذهب از عوامل تعیین‌کننده در ایجاد قدرت نرم به‌شمار می‌آید. انقلاب اسلامی، انقلابی مبتنی بر دین اسلام و مذهب تشیع بوده که توان قدرت نفوذ و اثرگذاری در میان یک میلیارد مسلمان را داشته است. ایدئولوژی از دیگر بنیادهای قدرت نرم به حساب می‌آید، انقلاب اسلامی با پیام معنویت‌گرایی و اخلاق‌گرایی در جذب و جلب مسلمانان و غیر مسلمانان مؤثر بوده است.

دیپلماسی توأم با اخلاق از مظاهر قدرت نرم است. انقلاب اسلامی ایران منادی بازگرداندن

اخلاق و معنویت به سیاست بوده است (بیگی، ۱۳۸۸: ۱۵).

یکی از تعابیر روان درباره قدرت نرم چنین است: «... زمانی تصور می‌شد «اجبار» یعنی داشتن منابع عینی یا نظامی به گونه‌ای که این منابع بتوانند توانایی‌ای به بازیگر بدهند تا بازیگر مقابل خودش را مجبور به انجام دادن یا ندادن کاری بکند. بدیهی است از درون این رابطه چیزی به عنوان اجبار تولید می‌شود که آن را قدرت سخت می‌نامند. قدرت سخت، مبتنی بر عینیت است. نقد فلاسفه سیاسی از این تعریف مفهوم جدیدی را تولید کرد که امروزه به آن قدرت نرم می‌گوییم. اگر منابع قدرت، مبتنی بر نوعی از ذهنیت‌ها باشد، یعنی بنا بر اعتقادات و باورهایی خواسته‌های بازیگر مقابل را انجام دهی، در اینجا به جای مفهوم اجبار از مفهوم اقبال استفاده می‌شود، یعنی بازیگر از روی رضایتمندی و نگاه مثبت، خواسته‌های بازیگر مقابل را انجام می‌دهد» (افتخاری، ۱۳۸۵: ۸).

قدرت نرم ایجابی جمهوری اسلامی

ایزدی و محمدی در جمع‌بندی و نتیجه‌گیری مقاله خود در مورد تولید قدرت نرم در گفتمان انقلاب اسلامی به این نتیجه می‌رسند که قدرت نرم ایجابی جمهوری اسلامی بر مؤلفه‌های گوناگونی استوار است عبارت‌اند از: «قرآن کریم به عنوان نقشه راه، مهدویت به عنوان مدینه فاضله و جامعه هدف و بال شهادت‌طلبی به عنوان پویش جوشان و شتاب‌دهنده برای راهیابی در مسیر، امامت و زعامت (در غیاب امامت) عام به‌عنوان هادیان نقشه راه، شهادت انقلاب به عنوان نماد و باغبان درخت انقلاب در دوران خردسالی و سرمایه‌های آن و شجاعت‌مداری در جوانی و مرقد امامان و امام‌زادگان (ع) و ادعیه منسوب به آنان به عنوان تکیه‌گاه و حامی شیعیان و کتابی از ناگفته‌های قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران که نیاز اساسی به تدقیق، بررسی، تحلیل و بازانندیشی دارد. جامعه ایمانی در حوزه اجتماعی که برآیندی از قدرت ایمان فردی است، کار و رویه‌های اساسی قدرت نرم و سخت و تلفیق این دو قدرت در قالب قدرت هوشمند متعالی را دربر دارد، که این گستره بر الگوی غربی آن مرتب نیست (ایزدی و محمدی، ۱۳۹۰: ۲۸ و ۲۹).

مقایسه مخاصمات و جایگاه گفتمان قدرت نرم

مقایسه طیف کامل مخاصمات و جایگاه قدرت نرم در آن را به صورت زیر می‌توان نمایش

داد:

(این شکل گویای این نکته است که گفتمان در همه منازعات می‌تواند نقش ایفا کند، به خصوص در منازعه نرم، با استفاده از مؤلفه‌های قدرت نرم بیشترین تأثیر را خواهد گذاشت.)

مقایسه قدرت نرم انقلاب اسلامی با غرب

بصیرتی و جمشیدیان در مقاله خود براساس بررسی‌های انجام گرفته و با مقایسه شباهت‌ها و تفاوت‌های قدرت نرم جمهوری اسلامی با غرب و احصاء و دسته‌بندی آنها در راستای هم‌افزایی گفتمان انقلاب اسلامی از مجرای قدرت نرم به این جمع‌بندی می‌رسند: «می‌توان اذعان داشت جمهوری اسلامی جدای از توان مقابله با تهدیدات نرم امریکا، از این قابلیت و توانمندی برخوردار است که به عنوان تهدیدی نرم علیه امریکا مطرح باشد و اساساً ماهیت انقلاب اسلامی و ویژگی‌های منحصر به فرد آن، ناکارآمدی ساز و کارهای سخت‌افزاری و نرم‌افزاری آنان را باعث شده و بهت و حیرت آنان را به دنبال داشته است» (بصیرتی و جمشیدیان، ۱۳۹۰: ۱۴۷ و ۱۴۹).

گفتمان انقلاب اسلامی

گفتمان غالب جمهوری اسلامی ایران که بر پایه اندیشه‌ها، آراء، نظرات، رهنمودها و تدابیر حضرت امام خمینی (ره) و حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) شکل گرفته است و ریشه در آموزه‌های دینی و اسلام ناب محمدی (ص) دارد، براساس اصل پیشرفته ولایت فقیه در تصمیم‌گیری‌ها و مدیریت کشور در حوزه قدرت نرم برای مسئولان و کارگزاران نظام هدایت‌گر بوده و تصمیم‌ها و انجام فعالیت‌ها را در همه سطوح، همسو، هماهنگ و هم‌افزا می‌نماید (شورای ویژه طرح ملی نظام حکومتی الگو، دانشگاه عالی دفاع ملی، ۱۳۹۱/۵/۱۲).

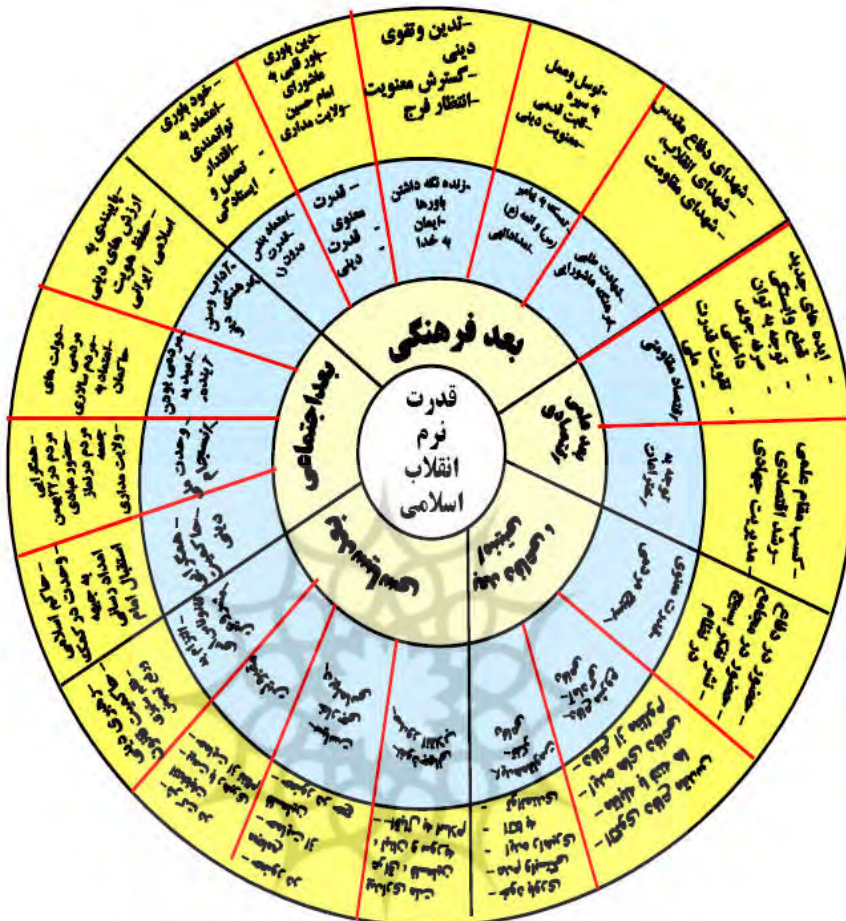
- مرحله شکل‌گیری مدل مفهومی گفتمان انقلاب اسلامی

طی مطالعات اکتشافی که در اسناد و مدارک مربوط به قدرت نرم صورت گرفت؛ نظر به تعاریف و گفتمان‌هایی که از منظر اندیشمندان، صاحب‌نظران و علمای برجسته مانند امام خمینی (ره) و امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) از قدرت نرم و ابعاد و مؤلفه‌های آن در ادبیات این پژوهش آمده است، می‌توان خلاصه بارزترین و مهم‌ترین آن را در مدل مفهومی زیر طراحی و تبیین کرد.

این مدل مفهومی مؤلفه‌ها و شاخص‌های ابعاد فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، امنیتی - نظامی، اقتصادی و علمی را در حوزه قدرت نرم انقلاب اسلامی نشان می‌دهد.

- ویژگی‌های مدل مفهومی معرفی شده

- ۱- متغیرهای مستقل و وابسته در مدل نقش ایفا می‌کنند.
- ۲- ارتباط متغیرها با خروجی تحقیق یعنی راهبردهای تقابلی به‌خوبی منعکس شده است.
- ۳- انواع ابعاد مؤلفه‌ها و شاخصه‌های قدرت نرم احصاء شده و جایگاه آنها مشخص شده است.
- ۴- قدرت نرم نظام مقدس جمهوری اسلامی که منشعب از قدرت نرم اسلام است، به‌خوبی مشهود و در مرکزیت مدل دارای نقش محوری است.

مدل مفهومی پویای الگوی راهبردی قدرت نرم انقلاب اسلامی

- ۵- محور حرکت و چرخش یا همان پویایی (دینامیک بودن مدل) از نیروی قدرت نرم مرکزی حاصل می‌شود. این موضوع با رویکرد نرم‌افزاری تحقیق سنخیت معنادار دارد.
- ۶- پویایی مدل کمک شایانی به هدف می‌کند که قرار است الگوی راهبردی جمهوری اسلامی ایران در حوزه قدرت نرم را بر پایه شناخت از فرمان‌ها و رهنمون‌های گفتمان ولی‌فقیه، قانون اساسی و تدوین تجارب نظام جمهوری را ارائه دهد.

مدل مفهومی مذکور برآمده از ادبیات تحقیق و متناظر بر اهداف و سؤالات طراحی شده، شامل مهم‌ترین مؤلفه‌های گفتمان انقلاب اسلامی است که تعیین‌کننده و دارای بیشترین نقش در هم‌افزایی قدرت نرم جمهوری اسلامی است. بدین ترتیب همانگونه که در مدل مذکور نشان داده شده است، این دوایر که پیرامون گفتمان انقلاب اسلامی قرار گرفته‌اند، به وسیله فلش‌هایی به یکدیگر مرتبط‌اند و مجموعه آنها مدل مفهومی را تشکیل می‌دهند. شرح و تفصیل مؤلفه‌های گفتمان انقلاب اسلامی در جداول (۲) تا (۵) در بخش یافته‌های تحقیق آمده است.

روش‌شناسی تحقیق

با توجه به اهمیت و ضرورت اجتناب‌ناپذیر موضوع این تحقیق که بر مبنای روش گفتمان و نقش‌هایی که می‌تواند در قدرت نرم ایفا کند و آنها را مورد تجزیه و تحلیل قرار دهد و ابعاد و زوایای آن بهتر تبیین، توصیف و تشریح شود، تحقیق توسعه‌ای است. از سوی دیگر، نظر به اینکه دستاوردهای این پژوهش می‌تواند در ارتقای قدرت نرم و بازدارندگی دفاعی مؤثر واقع شود، کاربردی محسوب می‌شود. لذا نوع تحقیق توسعه‌ای - کاربردی است. جامعه آماری و روش نمونه‌گیری تمام‌شمار است که مرکب از خبرگان، استادان و صاحب‌نظران حوزه امنیت ملی، فرهنگ و قدرت نرم انقلاب اسلامی و بالغ بر ۳۲ نفر است. روش و ابزار گردآوری اطلاعات مراجعه به افراد صاحب‌نظر، تکمیل پرسشنامه و انجام مصاحبه و جمع‌آوری منابع مطالعاتی معتبر از کتابخانه تخصصی دعا و مراجعه به سایت‌های مرتبط با موضوع مقاله بوده است.

یافته‌های استنباطی تحقیق

پایایی و روایی تحقیق

پایایی یا قابلیت اعتماد نشانگر آن است که تا چه اندازه ابزار اندازه‌گیری ویژگی‌های باثبات آزمودنی و یا ویژگی‌های متغیر و موقتی آن را می‌سنجد. برای محاسبه ضریب قابلیت اعتماد ابزار اندازه‌گیری شیوه‌های مختلفی به کار برده می‌شود. یکی از شیوه‌های رایج به‌منظور سنجش ضریب قابلیت اعتماد (پایایی) استفاده از روش آلفای کرونباخ است.

این روش برای محاسبه هماهنگی درونی ابزار اندازه‌گیری از جمله پرسشنامه به کار می‌رود (سکاران، ۱۳۸۰: ۲۲۵). در این تحقیق برای محاسبه پایایی یا هماهنگی درونی ابزار اندازه‌گیری که خصیصه‌های مختلف را اندازه‌گیری می‌کند، ابتدا یک نمونه اولیه ۱۵ تایی پیش‌آزمون گردید و میزان ضریب اعتماد با روش آلفای کرونباخ محاسبه شد که مقدار آلفا $0/930$ به دست آمد و بر قابلیت اعتماد بالای پرسشنامه صحنه گذاشت.

روایی ظاهری، روشن بودن و عدم ابهام در گویه‌ها را می‌سنجد. روایی محتوا اطمینان می‌دهد که ابزار موردنظر به تعداد کافی پرسش‌های مناسب برای اندازه‌گیری مفهوم مورد سنجش در بردارد. روایی سازه مشخص می‌کند تا چه اندازه گویه‌ها با مفهوم مورد بررسی (سازه یا متغیر) ارتباط دارد و آن را می‌سنجد. روایی پرسشنامه از دو جنبه روایی ظاهری و محتوا به دلیل روشن و بدون ابهام بودن گویه‌ها و همچنین کفایت کمیت و کیفیت آنها توسط خبرگان و صاحب‌نظران و استادان دانشگاه تأیید شد. همچنین به جهت روایی سازه از فن تحلیل عاملی استفاده شد. این فن یکی از فنون تقلیل داده است که بسیار پیشرفته و فنی است. از این شیوه برای تعیین بار عاملی هر یک از سؤالات پرسشنامه استفاده می‌شود. به‌طور کلی با به‌کارگیری این فن می‌توان مربوط بودن سؤالاتی را که برای سنجش یک مؤلفه یا عامل در نظر گرفته شده‌اند، تعیین کرد (مهرگان و زالی، ۱۳۸۵). نتایج تحلیل عاملی صورت گرفته مطابق جدول (۱) است.

تحلیل داده‌ها

خروجی جدول بیانگر این است که بار عاملی همه گویه‌ها بالاتر از $0/5$ بوده، بنابراین پرسشنامه از روایی سازه بسیار خوبی برخوردار بوده است. درصد واریانس کل (۲/۳۳۹) نشان می‌دهد که ابزار سنجش توانسته است از ۱۰۰ درصد، حدود $88/797$ درصد مفاهیم مورد نظر را از بین جامعه آماری جمع‌آوری کند.

جدول ۱- نتایج تحلیل عاملی برای تعیین روایی سازه تحقیق

متغیرها	عوامل	F1	F2	F3	F4	F5	F6
شهدات طلایی و ایثار و فداکاری	شهدای انقلاب اسلامی و دفاع مقدس	/۹۵					
	شهدایان برون مرزی	/۸۲					
	ایثارگران و جانبازان	/۸۸					
آداب و سنن اسلامی	فرهنگ بومی اسلامی		/۸۵				
	فقه پویای شیعه و منابع موجود		/۹۳				
فرهنگ نوع دوستی	مشارکت مردم در امداد رسانی			/۹۱			
	همدردی با مردم در سختی ها			/۹۰			
	کمیته های نقدی و غیر نقدی			/۸۷			
صبر و مقاومت در برابر ناملایمات	صرفه جویی و قناعت بین مردم				/۸۸		
	تحمل تحریم ها				/۹۲		
میزان پایبندی به خنثی راه دین پایه	رعایت اخلاق و مسائل شرعی					/۸۶	
	انجام صلوات					/۸۳	
مشارکت مردم در سیاست و تصمیمات ملی	برگزاری فرآیندها و رأی گیری						/۹۷
	حضور مردم در صحنه						/۹۶
بذیرش ولی فقیه	پیروی همه جانبه از ولایت فقیه						/۹۰
	محوری رهبری به عنوان حسن ختام						/۹۵

(ادامه) جدول ۱- نتایج تحلیل عاملی برای تعیین روایی سازه تحقیق

متغیرها	عوامل	F7	F8	F9	F10	F11	F12
اعتقاد به مقام امام حسین (ع)	برپایی مراسم عزاداری	/۹۱					
	الگوگیری از فرهنگ عاشورا	/۸۷					
زنده نگه‌داشتن باورها و ارزش‌ها	افزایش سطح عمل به واجبات		/۸۱				
	اعتقاد به ظهور امام عصر (عج)		/۹۶				
	تنفر از اسرائیل و دفاع از فلسطین		/۹۱				
الگو بودن انقلاب در جهان	انقلاب بحرین			/۹۳			
	خیزش مردمی یمن، تونس، لیبی و مصر			/۹۶			
	ایجاد هسته مقاومت و مقابله با تکفیر			/۹۱			
	کسب رتبه‌های المپیادهای علمی				/۷۰		
افزایش سطح علمی نخبگان	غنی‌سازی اورانیوم با فناوری بومی				/۸۰		
	کسب افتخارات دفاعی صنعتی				/۹۲		
	ورود جوانان به عرصه‌های علمی					/۸۳	
خودباوری جوانان و رشدهای اختراعات	شتاب فزاینده سطح علمی جوانان					/۸۶	
	تولید اندیشه ناب اسلامی در همه حوزه‌ها						/۹۱
توان مقابله با چنگ نرم دشمن	گسترش فرهنگ قرآنی و ایجاد سایت						/۷۱
	توان پاسخگویی به شبهات دینی						/۸۴

(ادامه) جدول ۱- نتایج تحلیل عاملی برای تعیین روایی سازه تحقیق

متغیرها	عوامل	F13	F14	F15
وجود بستج	تشکیل ارتش ۲۰ میلیونی	/۸۹		
	حضور همیشگی برای مأموریت	/۸۶		
نماز جمعه در شهرها	برگزاری نماز جمعه		/۸۹	
کمیته امداد	کمک مستقیم و غیرمستقیم			/۹۰
	اقدامات کمیته امداد در راستای اشتغال			/۹۱
Cumulative %= 88. 797				

متغیرها	عوامل	F16	F17
بصیرت و اعتقاد مردم به ولایت	چاپ و نشر کتاب و مقالات ویژه	/۹۱	
	مهدی شناسی و برپایی همایش مهدویت	/۹۱	
	افزایش اعتقاد به ظهور امام عصر(عج)	/۹۰	
سیاست خارجی و دیپلماتی	جهانی کردن قدس شریف		/۹۲
	حضور جهادی در لبنان، فلسطین، عراق و سوریه		/۸۹
% of Variance= 2. 339			

یافته‌های تحقیق

به منظور اینکه از کدام آزمون استنباطی استفاده شود، ابتدا توزیع داده‌ها به کمک آزمون K-S مصاحبه و در نتیجه آن مشخص شد که بعضی متغیرها توزیع نرمال و برخی توزیع غیر نرمال دارند. بنابراین برای بررسی نقش ابعاد گفتمان انقلاب اسلامی در متغیرهایی که دارای توزیع نرمال هستند از آزمون T و در سایر متغیرهایی که غیر نرمال دارند، از توزیع دوجمله‌ای استفاده شده که نتایج آن به شرح ذیل است:

فرضیه H_0 : توزیع داده‌ها نرمال است.

فرضیه H_1 : توزیع داده‌ها نرمال نیست.

جدول ۲

آزمون	متغیرها	میانگین	انحراف معیار	مقدار K-S محاسبه شده	سطح معناداری	نتیجه آزمون
آزمون T	شهادت طلبی و ایثار و فداکاری	۳/۶۴	۰/۵۷	۱/۶	۰/۰۱	نرمال نیست
	آداب و سنن اسلامی	۳/۵۴	۰/۴۳	۱/۳۲	۰/۰۶	نرمال است
	فرهنگ نوع‌دوستی	۳/۳۹	۰/۵۵	۰/۹۴	۰/۳۳	نرمال است
	صبر و مقاومت در برابر ناملایمات	۳/۴	۰/۶۱	۱/۲۳	۰/۰۹	نرمال است
	میزان پایبندی به خانواده دین پایه	۳/۶۹	۰/۴۲	۱/۷۵	۰/۰۰۴	نرمال نیست
	مشارکت مردم در سیاست و تجمعات ملی	۳/۷۴	۰/۳۶	۲/۰۸	۰/۰۰۰	نرمال نیست
	پذیرش ولی فقیه	۳/۹۱	۰/۲۶	۲/۹۲	۰/۰۰۰	نرمال نیست
	اعتقاد به قیام امام حسین(ع)	۳/۸	۰/۳۸	۲/۴۳	۰/۰۰۰	نرمال نیست
	زنده نگه‌داشتن باورها و ارزش‌ها	۳/۶۸	۰/۳۳	۱/۳۶	۰/۰۴۸	نرمال نیست
	الگو بودن انقلاب در جهان	۳/۴۶	۰/۵۴	۱/۱۸	۱/۲۲	نرمال است
	افزایش سطح علمی نخبگان	۳/۷	۰/۳۷	۱/۶۷	۰/۰۰۷	نرمال نیست
	خودباوری جوانان و رشد اختراعات	۳/۷۴	۰/۴۰	۲/۱۳	۰/۰۰۰	نرمال نیست
	توان مقابله با جنگ نرم دشمن	۳/۷۲	۰/۳۳	۱/۵۷	۰/۰۱۴	نرمال نیست
	وجود بسیج	۳/۷۴	۰/۴۲	۲/۲۵	۰/۰۰۰	نرمال نیست
	نماز جمعه در شهرها	۳/۵	۰/۵۴	۱/۷	۰/۰۰۶	نرمال نیست
	کمیته امداد	۳/۴	۰/۶۲	۱/۲۱	۱/۰۷	نرمال است
	بصیرت و اعتقاد مردم به ولایت	۳/۴۷	۰/۵۶	۱/۱۹	۱/۱۳	نرمال است
	سیاست خارجی و دیپلماسی	۳/۷	۰/۵۲	۲/۳۲	۰/۰۰۰	نرمال نیست

با توجه به خروجی جدول، چنانچه سطح معناداری برای هر متغیر بیشتر از مقدار خطای ۰/۰۵ به دست آید، فرض H_0 مورد تأیید واقع می‌شود، یعنی توزیع داده‌ها برای آن بعد نرمال است. بنابراین، از آزمون t یک نمونه‌ای برای بررسی این ابعاد استفاده شده و برای سایر ابعاد که سطح معناداری آنها از مقدار خطای ۰/۰۵ کمتر به دست آمده است، آزمون توزیع دوجمله‌ای استفاده شده که نتایج آن به شرح زیر است:

آزمون t یک نمونه‌ای

به منظور بررسی نقش‌ها و ابعاد مختلف گفتمان انقلاب اسلامی در هم‌افزایی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران در سطح جامعه مورد تحقیق از آزمون‌های مقایسه میانگین با عدد ثابت ۲/۵ (t یک نمونه‌ای) و آزمون توزیع دوجمله‌ای استفاده شد. ابتدا برای بررسی ابعادی که توزیع داده‌های آنها نرمال بود، از آزمون مقایسه میانگین با عدد ثابت استفاده گردید که نتایج زیر حاصل شد:

فرضیه اهم الف:

H_0 : ابعاد مختلف گفتمان انقلاب اسلامی در هم‌افزایی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران نقش ندارند.

H_1 : ابعاد مختلف گفتمان انقلاب اسلامی در هم‌افزایی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران نقش دارند.

با استفاده از آزمون مقایسه میانگین با عدد ثابت ۳ وضعیت مطلوبیت نقش متغیرهای پیش‌گفته به معرض آزمون گذاشته شد. خروجی SPSS در نگاره بالا بیانگر این نتیجه است که چون سطح معناداری (sig) کمتر از میزان خطای استاندارد (۰/۰۵) به دست آمده، بنابراین فرض H_1 مورد قبول واقع می‌شود: یعنی جامعه سؤال‌شونده اعتقاد دارند که ابعاد مختلف گفتمان انقلاب اسلامی که در جدول بالا ذکر شده‌اند؛ در هم‌افزایی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران نقش دارند.

جدول ۳- آزمون یکسان بودن میانگین متغیرها

آزمون	ردیف	متغیر	فاصله اطمینان		مقدار t محاسبه شده	تفاوت میانگین	درجه آزادی	سطح معناداری	نتیجه آزمون
			حد بالا	حد پایین					
آزمون تک‌سویه‌ای	۱	آداب و سنن اسلامی	۱/۲۰۸	۱/۸۸۸	۱۳/۴۱۸	۱/۰۴۸	۳۰	/۰۰۰	قبول H_1
	۲	فرهنگ نوع‌دوستی	۱/۱۰۱	۱/۶۹۴	۹/۰۲۵	۱/۸۹۷	۳۰	/۰۰۰	قبول H_1
	۳	صبر و مقاومت در برابر ناملایمات	۱/۱۲۷	۱/۶۷۹	۸/۲۲۷	۱/۹۰۳	۳۰	/۰۰۰	قبول H_1
	۴	الگو بودن انقلاب در جهان	۱/۱۶۱	۱/۷۶۳	۹/۸۸۴	۱/۹۶۲	۳۰	/۰۰۰	قبول H_1
	۵	کمیت امداد	۱/۱۳۲	۱/۶۷۴	۸/۰۴۹	۱/۹۰۳	۳۰	/۰۰۰	قبول H_1
	۶	بصیرت و اعتقاد مردم به ولایت	۱/۱۷۹	۱/۷۶۶	۹/۶۲۵	۱/۹۷۳	۳۰	/۰۰۰	قبول H_1
*P<0/05، **P<0/01									

تجزیه و تحلیل یافته‌ها

آزمون توزیع دوجمله‌ای (Binomeal)

به منظور بررسی نقش‌های مختلف ابعاد مختلف گفتمان انقلاب اسلامی در هم‌افزایی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران در سطح جامعه مورد تحقیق از آزمون توزیع دوجمله‌ای نیز استفاده شد. لازم به ذکر است که برای بررسی ابعادی که توزیع داده‌های آنها نرمال نبود، از معادل آزمون مقایسه میانگین با عدد ثابت یعنی آزمون توزیع دوجمله‌ای (Binomeal) استفاده شد و نتایج زیر به دست آمد:

فرضیه اهم الف:

H₀: ابعاد مختلف گفتمان انقلاب اسلامی در هم افزایی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران

نقش ندارند.

H₁: ابعاد مختلف گفتمان انقلاب اسلامی در هم افزایی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران

نقش دارند.

جدول ۴- آزمون توزیع دوجمله‌ای

نتیجه آزمون	سطح معناداری	درصد مشاهده شده	حجم جامعه	طبقات یا گروه‌ها	متغیرها	ردیف	آزمون
قبول H ₁	/۰۰۰	/۰۳	۱	≤۲/۵	شهادت طلبی و ایثار و فداکاری	۱	توزیع دوجمله‌ای
		/۹۷	۳۰	>۲/۵			
قبول H ₁	/۰۰۰	/۰۶	۲	≤۲/۵	میزان پایبندی به خانواده دین پایه	۲	
		/۶۴	۲۹	>۲/۵			
قبول H ₁	/۰۰۰	/۰۰	۰	≤۲/۵	مشارکت مردم در سیاست و تجمعات ملی	۳	
		۱	۳۱	>۲/۵			
قبول H ₁	/۰۰۰	/۰۰	۰	≤۲/۵	پذیرش ولی فقیه	۴	
		۱	۳۱	>۲/۵			
قبول H ₁	/۰۰۰	/۰۳	۱	≤۲/۵	اعتقاد به قیام امام حسین(ع)	۵	
		/۹۷	۳۰	>۲/۵			
قبول H ₁	/۰۰۰	/۰۰	۰	≤۲/۵	زنده نگه داشتن باورها و ارزش‌ها	۶	
		۱	۳۱	>۲/۵			
قبول H ₁	/۰۰۰	/۰۰	۰	≤۲/۵	افزایش سطح علمی نخبگان	۷	
		۱	۳۱	>۲/۵			
قبول H ₁	/۰۰۰	/۰۳	۱	≤۲/۵	خودباوری جوانان و رشد اختراعات	۸	
		/۹۷	۳۰	>۲/۵			
قبول H ₁	/۰۰۰	/۱	۳	≤۲/۵	نماز جمعه در شهرها	۹	
		/۹	۲۸	>۲/۵			
قبول H ₁	/۰۰۰	/۰۰	۰	≤۲/۵	توان مقابله با جنگ نرم دشمن	۱۰	
		۱	۳۱	۲/۵			
قبول H ₁	/۰۰۰	/۰۳	۱	≤۲/۵	وجود بسیج	۱۱	

نقش گفتمان انقلاب اسلامی در هم‌افزایی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران

		۹۷/	۳۰	۲/۵		
		۰۶/	۲	≤۲/۵	سیاست خارجی و دیپلماسی	۱۲
قبول H_1	۰۰۰/	۹۴/	۲۹	۲/۵		

*P<0/05 , **P<0/01

مطابق خروجی جدول چون سطح معناداری برای تمامی متغیرها از سطح خطای ۰/۰۵ کمتر به دست آمده است، فرض H_1 برای تمامی متغیرها مورد تأیید واقع می‌شود. به عبارتی، جامعه پاسخ‌دهنده به سؤالات اعتقاد دارند که ابعاد مختلف گفتمان انقلاب اسلامی که در جدول بالا ذکر شده‌اند، در هم‌افزایی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران نقش دارند.

همچنین به منظور بررسی اولویت نقش هر کدام از متغیرها در هم‌افزایی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران از آزمون فریدمن استفاده گردید که برای این منظور، فرضیه‌ای به شرح زیر تدوین و به کمک آزمون تحلیل واریانس فریدمن مورد تجزیه و تحلیل واقع شد:

H_0 : اولویت ابعاد گفتمان انقلاب اسلامی در هم‌افزایی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران یکسان است.

H_1 : حداقل در اولویت دو بعد از ابعاد گفتمان انقلاب اسلامی در هم‌افزایی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران تفاوت معنادار وجود دارد.

جدول ۵

رتبه میانگین	متغیرها	آزمون
۱۳/۰۸	پذیرش ولی فقیه	χ ^۲ ۱۰۰
۱۱/۸۱	اعتقاد به قیام امام حسین (ع)	
۱۰/۸۹	مشارکت مردم در سیاست و جمع‌ات ملی	
۱۰/۸۲	سیاست خارجی و دیپلماسی	
۱۰/۷۷	وجود بسیج	
۱۰/۶۶	خودباوری جوانان و رشد اختراعات	
۱۰/۲۱	شهادت‌طلبی و ایثار و فداکاری	
۱۰/۰۶	توان مقابله با جنگ نرم دشمن	
۱۰/۰۳	میزان پایبندی به خانواده دین پایه	
۱۰	افزایش سطح علمی نخبگان	

۹/۷۶	زنده نگه داشتن باورها و ارزش‌ها
۸/۵۰	آداب و سنن اسلامی
۸/۱۶	بصیرت و اعتقاد مردم به ولایت
۸/۰۵	نماز جمعه در شهرها
۷/۶۸	الگو بودن انقلاب در جهان
۷/۵۲	کمیتة امداد
۶/۸۱	صبر و مقاومت در برابر ناملایمات
۶/۱۹	فرهنگ نوع‌دوستی
sig = /۰۰۰ و df = ۱۷ و $\chi^2 = ۸۴/۱۰۶$ و N = ۳۱	

مطابق خروجی جدول چون سطح معناداری حاصله از میزان خطای ۰/۰۵ کمتر به دست آمده است، فرض H_1 مورد تأیید واقع می‌شود. به عبارتی، اولویت نقش ابعاد گفتمان انقلاب اسلامی در هم‌افزایی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران یکسان نیست و باهم تفاوت معنادار دارند که این ابعاد به ترتیب از بیشترین به کمترین در جدول بالا نشان داده شده است. پذیرش ولایت مطلقه فقیه دارای بالاترین اولویت و صبر و مقاومت در برابر ناملایمات و فرهنگ نوع‌دوستی در اولویت آخر قرار دارند.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

با عنایت به منویات و گفتمان امام خمینی (ره) و امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در خصوص قدرت نرم و مباحثی که در مراحل قبل به آنها اشاره شد، نتایج و پیشنهادهای ذیل ارائه می‌شود:

نتیجه‌گیری

نتیجه‌گیری‌ها براساس آزمون فریدمن است، براساس نتایج مرتبط با تحلیل‌های آزمون T و توزیع دوجمله‌ای و فریدمن مشخص شد متغیرهای ۱ تا ۶ ابتدا به کمک آزمون T یک نمونه‌ای و همچنین متغیرها ۷ تا ۱۵ به کمک آزمون توزیع دوجمله‌ای به عنوان ابعاد گفتمان در هم‌افزایی نقش دارند. لذا براساس سؤال تحقیق و نتایج به دست آمده و محاسبه شده و روایی و اعتبار حاصل از تحقیق، دریافت نظرات صاحب‌نظران، تکمیل پرسشنامه و انجام مصاحبه و جمع‌آوری منابع مطالعاتی معتبر از کتابخانه تخصصی و نتایج مندرج در تجزیه و تحلیل، به این نتیجه می‌رسیم که

گفتمان انقلاب اسلامی در هم‌افزایی مؤلفه قدرت نرم جمهوری اسلامی با توجه موارد ذیل کاملاً نقش و تأثیر دارد:

- ۱- ابعاد مختلف گفتمان انقلاب اسلامی در هم‌افزایی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران نقش داشته‌اند. و براساس آزمون تحلیل واریانس فریدمن، این هم‌افزایی محاسبه و موارد آن استخراج شده است. از میان این ابعاد، پذیرش ولایت مطلقه فقیه دارای بالاترین اولویت است که خود نشان‌دهنده عمق ولایت‌مداری مردم و ارزش قائل شدن برای این امر الهی و میراث امام و شهادت است.
- ۲- نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که گفتمان انقلاب اسلامی در هم‌افزایی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران تأثیر بسزایی داشته و به دوام و قوام امنیت ملی نظام مقدس جمهوری اسلامی کمک کرده است.
- ۳- برای تعیین مرزهای هم‌افزایی بین گفتمان انقلاب اسلامی و امنیت ملی نظام مقدس جمهوری اسلامی، میزان استفاده از قدرت نرم و شدت تهدید نرم به‌عنوان یک شاخص راهگشا است.

پیشنهادها

فهرست پیشنهادها برگرفته شده از فرامین و رهنمودهای مقام معظم رهبری و همچنین راهبردهای کلان در هر حوزه است.

پیشنهادهای تحقیقی

- ۱- کمیته‌ای دائمی با عنوان «کمیته گفتمان انقلاب اسلامی در حوزه قدرت نرم» در دانشگاه‌ها و حوزه‌های علمیه و دینی، از جمله دانشگاه عالی دفاع ملی و دانشگاه امام حسین(ع) تشکیل شود و به رصد و مطالعات تخصصی در زمینه دشمن‌شناسی و شناسایی شیوه‌های نرم در سیاست‌ها و راهبردهای اعمال شده از سوی استکبار جهانی بپردازد.
- ۲- با عنایت به ناکافی بودن ادبیات موضوع و همچنین کمبود راهبردهای مناسب در این زمینه، لزوم تبیین پایان‌نامه‌ها و کارهای مطالعاتی در دانشگاه کماکان محسوس است. لذا

باید اهتمام شود رساله‌ها و پژوهش‌های بیشتری به این مهم اختصاص داده و تدوین شوند.

پیشنهادهای کاربردی

- ۱- با تعریف پروژه‌ها و تحقیقات کاربردی، راهکارهای اجرایی کردن نقش گفتمان انقلاب اسلامی در هم‌افزایی قدرت نرم، به‌دست آمده در این تحقیق، نیز مورد توجه قرار گیرد.
- ۲- در سطح ستاد کل نیروهای مسلح، ستاد یا مرکز تحقیقاتی و پژوهشی خاصی تدوین و توسعه گفتمان انقلاب اسلامی با تأکید بر منویات امام خمینی (ره) و امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در حوزه قدرت نرم راه‌اندازی شود. ساختار، مأموریت و شرح وظایف آن نیز توسط نخبگان و خبرگان ولایت‌مدار در مراکز علمی - پژوهشی و دانشگاهی کشور، به خصوص دانشگاه امام حسین (ع) و دانشگاه عالی دفاع ملی تهیه و به ستاد کل نیروهای مسلح پیشنهاد شود.

فهرست منابع

۱. قرآن کریم.
۲. نهج البلاغه. ترجمه حجت‌الاسلام محمد دشتی.
۳. شرح نهج البلاغه. علامه جعفری.
۴. امام خمینی (ره) سید روح‌الله، صحیفه نور. تهران: مؤسسه نشر آثار امام خمینی (ره).
۵. امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی). مجموعه بیانات، قابل دسترسی در: www.Khamenei.Ir.
۶. ابراهیمی، محمد (۱۳۷۷). دفتر همکاری حوزه و دانشگاه، اسلام و حقوق بین‌الملل عمومی. ج ۲. تهران: سمت.
۷. افتخاری، اصغر (۱۳۸۵). «قدرت نرم و انقلاب اسلامی». فصلنامه مطالعات بسیج. س ۹. ش ۳۲.
۸. بحارالانوار، ج ۷.
۹. بشیر، حسن (۱۳۸۵). تحلیل گفتمان دریچه‌ای برای کشف ناگفته‌ها. تهران: دانشگاه امام صادق (ع). چاپ چهارم.
۱۰. بصیرتی، محمد کاظم و جمشیدیان، هادی (بی‌تا). «مقایسه قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با غرب». فصلنامه (تحقیقاتی - پژوهشی) امنیت ملی. تهران: دانشگاه عالی دفاع ملی.
۱۱. بیگی، مهدی (۱۳۸۸). قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران (مطالعه موردی لبنان). دانشگاه امام صادق (ع). چاپ اول.
۱۲. جمعی از نویسندگان (۱۳۸۷). بصیرت پاسداری. تهران: اداره سیاسی نمایندگی ولی فقیه در سپاه.
۱۳. ره‌پیک، سیامک و کلاهیچیان، محمود (۱۳۸۷). «طراحی الگوی مناسب کاربرد منابع قدرت نرم در تأمین امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران». فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات دفاعی استراتژیک. دانشگاه عالی دفاع ملی.
۱۴. ره‌پیک، سیامک (۱۳۸۸). تهدیدات قدرت ملی. دانشگاه عالی دفاع ملی.
۱۵. کلاهیچیان، محمود (۱۳۸۴). «طراحی الگوی مناسب کاربرد منابع قدرت نرم در تأمین امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران». پایان‌نامه دکترا، دانشگاه عالی دفاع ملی.
۱۶. گاراندوم، م. (۱۳۸۳). دموکراسی در تاریخ اندیشه غرب، ترجمه عباس باقری، تهران: نشر نی.

۱۷. گلشن پژوه، محمودرضا (۱۳۸۷). «جمهوری اسلامی و قدرت نرم». معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی. دفتر گسترش تولید علم.
۱۸. علی بابایی، غلامرضا (۱۳۸۲). فرهنگ سیاسی. تهران: نشر آشتیان.
۱۹. مرادی، حجت‌الله (۱۳۸۸). «جنگ نرم، قدرت نرم». تهران: انتشارات ساقی.

